Izglītības un zinātnes ministrija

PuMPuRS

IZDALES MATERIĀLI

pedagogu darbnīcām par metodiskajiem atbalsta līdzekļiem

2019

Izglītības kvalitātes valsts dienests

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Saturs

1.modulis - Izglītības iestādes darbības pašvērtēšana PMP risku mazināšanai 3

2.modulis - Pedagogs un viņa profesionalitāte: PMP risku mazināšanas iespējas 13

Individuāli veicamais uzdevums darbnīcu dalībniekiem 28

3.modulis - Preventīvs darbs ar izglītojamo PMP risku mazināšanai. Individuālā atbalsta plāna sagatavošana..... 29

Ievads

Pedagoga darba burtnīcā ir apkopoti nepieciešamie izdales materiāli pedagogu profesionālās kompetences pilnveides darbnīcām par priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas tematiku. Darbnīcu norise tiek finansēta no Eiropas Sociālā fonda finansētā projekta "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" (8.3.4.0/16/I/001) līdzekļiem. Darbnīcu saturs ir veidots, izmantojot projekta ietvaros izstrādātos sešus metodiskos atbalsta līdzekļus pedagogiem:

1. Rekomendācijas sadarbībai audzināšanas jomā;
2. Rekomendācijas komunikācijas un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām;
3. Rekomendācijas konfliktu un problēmsituāciju risināšanai;
4. Rekomendācijas uzvedībai un sadarbībai klasē;
5. Rekomendācijas darbam ar vecākiem;
6. Konsultēšanas vadlīnijas pedagogiem.

Darbnīcu mērķis ir veicināt pedagogu un izglītības iestāžu personāla:

- izpratni par PMP riskiem un prasmi īstenot pedagogu un izglītības iestādes darbības pašvērtēšanu, akcentējot PMP risku mazināšanas iespējas,
- izpratni par PMP risku mazināšanas pieejām un stratēģijām, izmantojot un strādājot ar ESF projekta PuMPuRS Nr. 8.3.4.0/16/I/001 metodiskajiem atbalsta materiāliem,
- prasmes īstenot metodiskajos atbalsta materiālos iekļautās stratēģijas un metodiskos ieteikumus PMP risku mazināšanai savā izglītības iestādē.

Darbnīcu sasniedzamie rezultāti:

a) darbnīcu dalībniekiem ir:

- izpratne par PMP riskiem, to mazināšanas pieejām un stratēģijām un prasmes izvērtēt pedagogu un izglītības iestādes darbību,
- pilnveidotas prasmes praksē pielietot izstrādātos metodiskos atbalsta materiālus, īstenot rekomendācijas PMP risku mazināšanai,
- pilnveidotas prasmes izstrādāt individuālos atbalsta plānus izglītojamajiem PMP risku mazināšanai;

b) ir veicināta vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu pedagogu, klašu audzinātāju, atbalsta personāla un izglītības iestāžu administrācijas iesaiste Eiropas Sociālā fonda projekta PuMPuRS Nr. 8.3.4.0/16/I/001 darbībā, popularizējot PuMPuRS projekta idejas un stratēģijas.

Darbnīcu norise un izdales materiāli ir strukturēti trīs moduļos:

1. modulis – Izglītības iestādes darbības pašvērtēšana PMP risku mazināšanai;
2. modulis – Pedagogs un viņa profesionalitāte: PMP risku mazināšanas iespējas;
3. modulis - Preventīvs darbs ar izglītojamo PMP risku mazināšanai. Individuālā atbalsta plāna sagatavošana.

Pirms katra moduļa izdales materiāliem sniegts īss saturiskais kopsavilkums, kurā atklāts modulī veicamais uzdevums, sasniedzamie rezultāti un moduļa īstenošanas secība.

1.modulis - Izglītības iestādes darbības pašvērtēšana PMP risku mazināšanai

Kopsavilkums

Moduļa uzdevums – veicināt pedagogu izpratni par PMP riskiem un prasmi īstenot pedagogu un izglītības iestādes darbības pašvērtēšanu, akcentējot PMP risku mazināšanas iespējas.

Moduļa sasniedzamais rezultāts – pedagogiem ir izpratne par stratēģijām un pieejām PMP risku mazināšanai un prasme īstenot savu un izglītības iestādes darbības pašvērtēšanu.

Moduļa īstenošanas secība un saturs:

1. solis – **ESF projekts PuMPuRS un tā darbība**

2. solis – **Pedagogu darbnīcas 1.modulis, tā sasniedzamie rezultāti**

3. solis – **Priekšlaicīga mācību pārtraukšana jeb PMP un metodiskie atbalsta līdzekļi pedagogiem**

   - Aktivitāte Nr.1 *PMP riski un iespējamie risinājumi*
   - Aktivitāte Nr.2 *Jēdzienu atklāšana*
   - Aktivitāte Nr.3 *Priekšlaicīga mācību pārtraukšana*

4. solis – **PMP mazināšanas iespējas izglītības procesā**

   - Aktivitāte Nr.4 *Diferenciācija, individualizācija un personalizācija*

5. solis – **Izglītības iestādes darbības pašvērtēšana PMP risku mazināšanai izglītības iestādē**
   - Aktivitāte Nr.5 *Pašvērtēšana*
   - Darbnīcas efektivitātes izvērtēšana atbilstoši definētajam mērķim un sasniedzamajiem rezultātiem

1.moduļa lektora prezentācijas slaidi

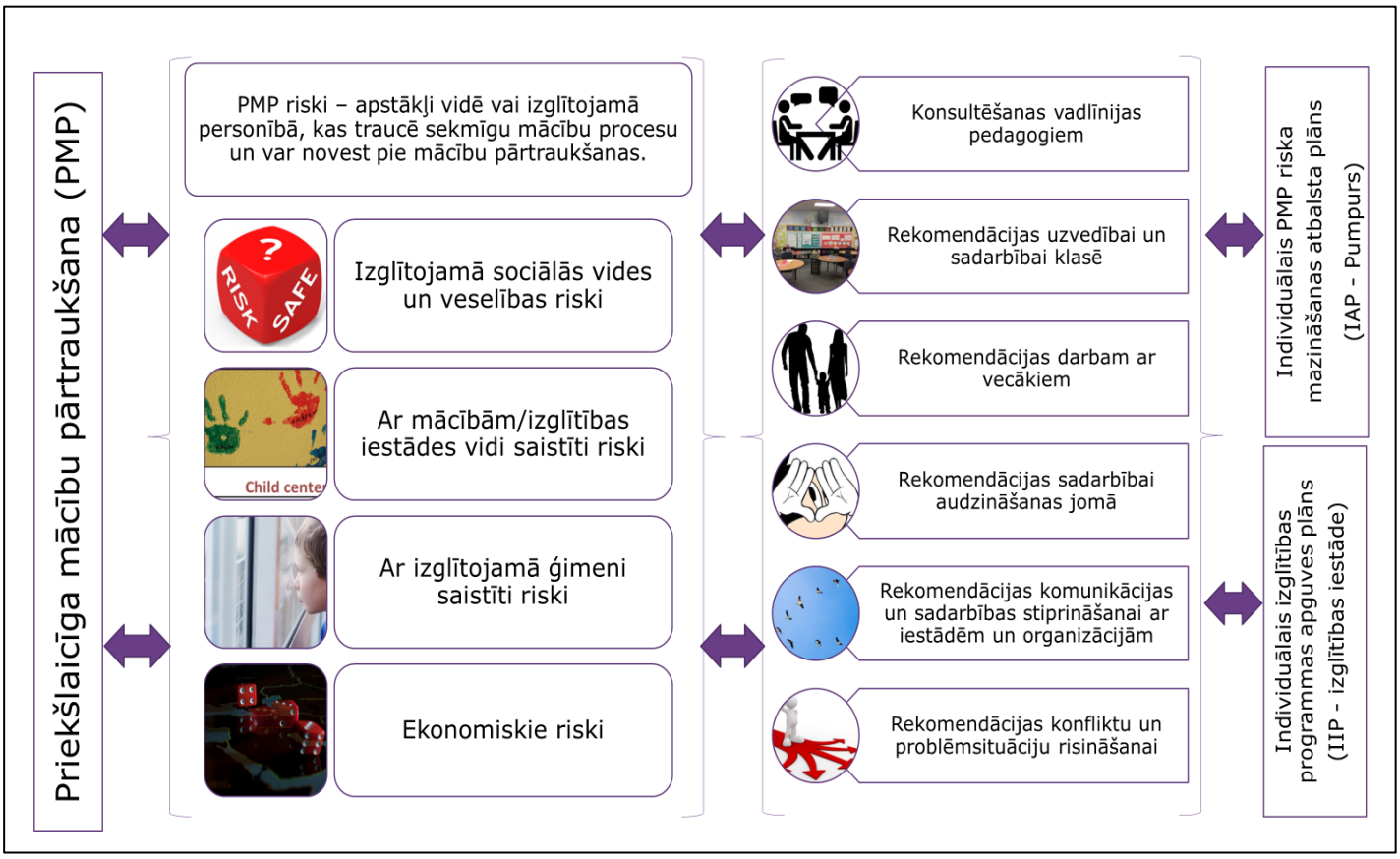

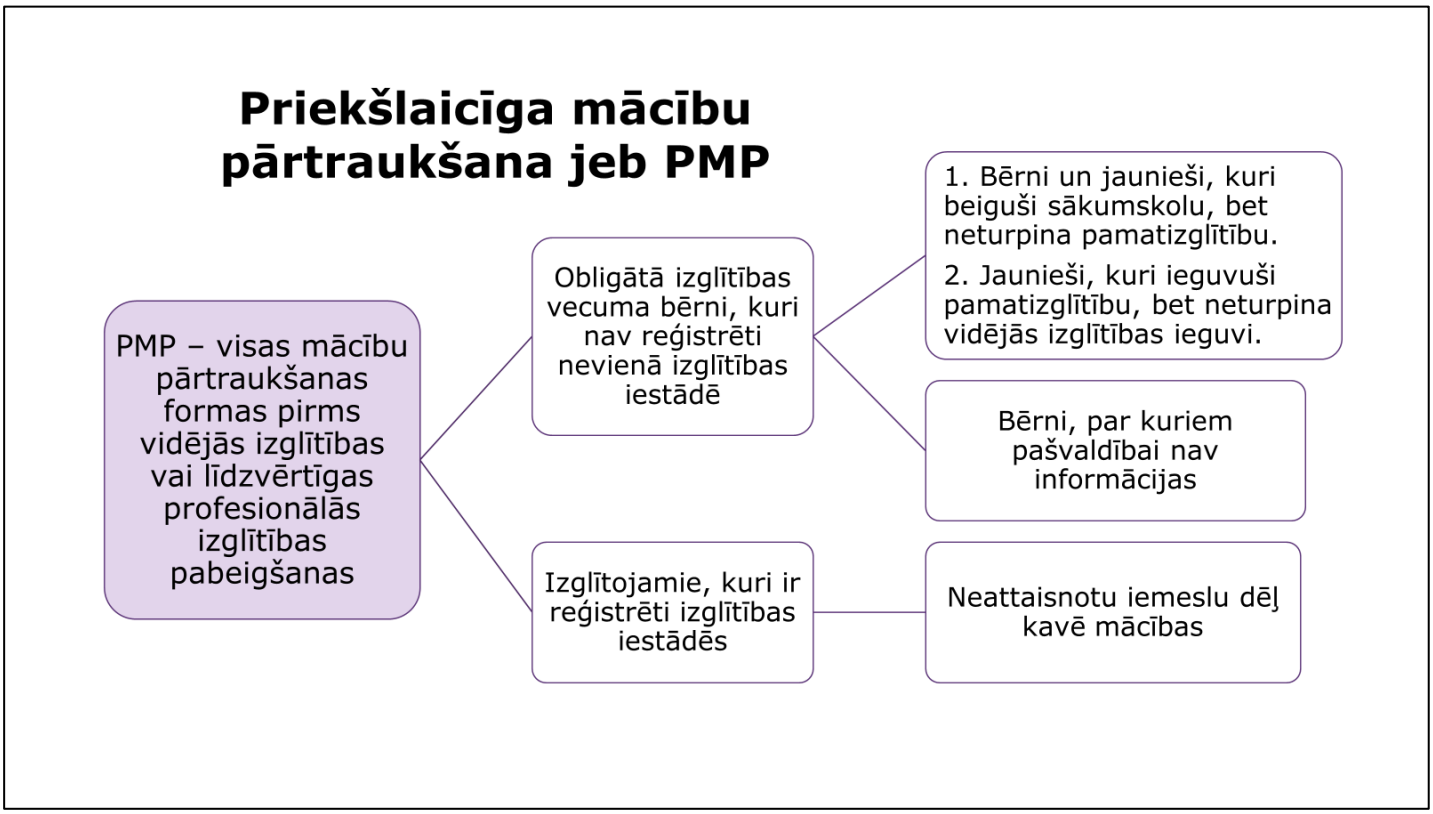

Metodiskie atbalsta līdzekļi PMP risku mazināšanai

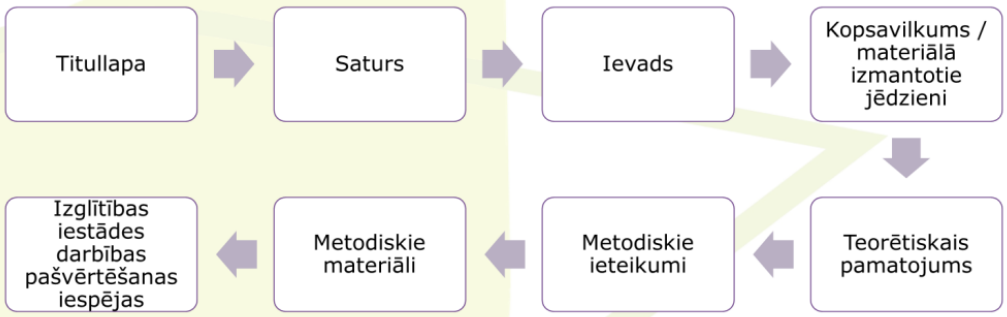

Jēdzienu atklāšana

SASKAŅOTA PEDAGOĢISKĀ DARBĪBA

VIENOTA PEDAGOĢISKĀ DARBĪBA

DIFERENCIĀCIJA

INDIVIDUALIZĀCIJA

PERSONALIZĀCIJA

PEDAGOĢISKĀ KONSULTĒŠANA

CILVĒKCENTRĒTA PIEEJA

CILVĒKORIENTĒTA IZGLĪTĪBA

BĒRNCENTRĒTA PIEEJA

BĒRNFOKUSĒTA PIEEJA

AUDZINĀŠANA

PAŠAUDZINĀŠANA

CIEŅPILNA KOMUNIKĀCIJA

Individuālais izglītības programmas apguves plāns (IIP)
(Izglītības iestāde)

Bērna spējām pielāgota izglītības procesa organizēšana, ievērojot:
- bērna pieredzi,
- mācīšanās prasmes,
- kognitīvo procesu īpatnības,
-izglītības programmā izvirzītos mērķus un uzdevumus.

Mērķi:
1. Sniegt atbalstu un palīdzēt apgūt mācību saturu ikvienam bērnam, kuram nepieciešama speciāla palīdzība izglītības programmas apguvē.
2. Noteikt bērnam piemērotus un reāli sasniedzamus mērķus un uzdevumus.
3. Veicināt vecāku, pedagogu un speciālistu sadarbību kopēja mērķa sasniegšanai.
4. Izvērtēt mācību saturu, metodes, līdzekļus un bērna sasniegumus noteiktā laika posmā.

Individuālais PMP riska mazināšanas atbalsta plāns (IAP)
(Pumpurs)

Indivīda specifiskajām problēmām atbilstošs atbalsta vai intervences pasākumu plāns, kas ir saskaņots:
- ar izglītojamo,
- ar viņa likumiskajiem pārstāvjiem.

Ietver:
1. individuālā atbalsta plāna izstrādi izglītojamajam,
2. speciālistu, piemēram, psihologa, sociālā pedagoga, skolotāja palīga, logopēda u.c. konsultācijas,
3. atbalsts krīzes situācijā, skolas brīvlaikos, papildu konsultācijas mācību priekšmetos.

1. Lūdzu, izveidojiet domu karti/infogrammu / kopsavilkumu par metodisko atbalsta līdzekli, ņemot vērā visu jums pieejamo informāciju! Sekojiet lektora norādēm, kādu informāciju nepieciešams iekļaut šajā materiālā!
2. Kādi varētu būt 3–4 efektīvākie iespējamie risinājumi PMP risku mazināšanai Jūsu izglītības iestādē?

Lūdzu, atrodiet katram jēdzienam tā definīciju!

	Jēdziens	**Definīcija**
	Saskaņota pedagoģiskā darbība	**A** Pasākumi, darbības un procesi, kas cilvēku virza uz briedumu un autonomiju un palīdz viņam aktivizēt savus spēkus un iespējas, lai veidotos par patstāvīgu personu.
	Vienota pedagoģiskā darbība	**B** Audzināšanas un mācīšanas princips, saskaņā ar kuru tiek ievērotas katra atsevišķa indivīda īpatnības un vienreizīgums. Šaurākā nozīmē ar to tiek apzīmēts nodoms izvēlēties izglītojamā individuālajām vajadzībām un interesēm atbilstošus mācību un audzināšanas pasākumus.
	Diferenciācija	**C** Pieeja, kurā pieaugušie fokusējas uz bērna vajadzībām savas izpratnes ietvaros. Šajā gadījumā runa ir par dominantes kultūru, kur pieaugušie nosaka, zina, kas ir pareizi, kritizē, interpretē, vērtē, slavē, draud ar sodiem, izvirza noteikumus un meklē vainīgo.
	Individualizācija	**D** Darbība, kuras ietvaros izglītības iestāde īsteno kopīgu pedagoģisko pieeju atbilstoši savai misijai, izvirzītajiem mērķiem un stratēģijām, veicina izglītības iestādes mēroga pārmaiņas un veido kopīgu redzējumu par mācīšanu un mācīšanos, sadarbojoties un savstarpēji mācoties izglītības iestāžu vadītājiem, pedagogiem un izglītojamajiem.
	Personalizācija	**E** Viena no pedagoga un izglītojamā sadarbības iespējām, kas vērsta uz priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanu. Tā nodrošina, ka visi izglītojamie, kuriem ir PMP risks, saņem nepieciešamo atbalstu, pedagogs sadarbojas ar saviem kolēģiem, izglītojamajiem, viņu ģimenēm un izglītības iestādes administrāciju, lai optimizētu izglītojamo panākumus un sasniegumus, kā arī samazinātu PMP.
	Pedagoģiskā konsultēšana	**F** Sociālā prasme, kuras pamatā ir empātiska, nevardarbīga un cienoša sociāla rīcība, kā arī sadarbība, līdzdalība, aktīva atbalsta kultūra un godīgums lēmumu pieņemšanas procesos.
	Cilvēkcentrēta pieeja	**G** Didaktiskā pieeja, kuras pamatā tiek īstenota mācību procesa diferenciācija, individualizācija un personalizācija, izglītības iestādē tiek sniegts atbalsts izglītojamo pozitīvai uzvedībai un tiek īstenoti atbalsta pasākumi izglītojamo un pedagogu personības vispusīgai fiziskai, sociālai, intelektuālai, emocionālai un garīgai izaugsmei un veselības veicināšanai.

	Cilvēkorientēta izglītība	**H** Mērķtiecīgs, apzināts, ar gribas piepūli saistīts process, kuru patstāvīgi un pastāvīgi, pamatojoties uz pašanalīzi un pašapziņu, vada pats cilvēks jebkurā vecumā, veidojot sevi atbilstoši savām tieksmēm, ideāliem, attīstot un pilnveidojot personības īpašības, nozīmīgu attieksmi pret sevi, cilvēkiem, dabu, darbu, kultūras vērtībām, sabiedrību un valsti, arī sociālās kompetences un prasmes.
	Bērncentrēta pieeja	**I** Atbildības nodošana par mācību procesu izglītojamajiem, kuri vada savu mācīšanos paši. Mācību procesa galvenie īstenotāji un virzītāji ir paši izglītojamie, kuri nodrošina mācīšanās procesa sasaisti ar savām interesēm, talantiem, aizraušanos, iecerēm, aktīvi iesaistoties mācību procesa plānošanā un īstenošanā.
	Bērnfokusēta pieeja	**J** Izglītība, kas ir vērsta uz cilvēka personīgo izaugsmi, pašpilnveidi katrā dzīves posmā, visās dzīves jomās mūža garumā, tādējādi radot priekšnosacījumus katra iedzīvotāja uzņēmības, adaptācijas spēju attīstīšanai un panākot sociālo iekļaušanos, nodarbinātību un aktīvu pilsonisku līdzdalību.
	Audzināšana	**K** Metodiski, didaktiski un organizatoriski pasākumi, ar kuru palīdzību mācības tiek pielāgotas izglītojamo grupas spējām, motivācijai, interesēm un talantiem.
	Pašaudzināšana	**L** Pieeja, kura izceļ jebkura cilvēka vērtību un nozīmi, tiesības attīstīties, realizēt savu potenciālu, apmierināt savas vajadzības un sekot savām interesēm. Izglītībā tā piedāvā holistisku un uz izglītojamā labsajūtu orientētu pieeju, nezaudējot izglītības standartos paredzētos mērķus vai izglītības iestādes intereses izcilības sasniegšanai mācībās.
	Cieņpilna komunikācija	**M** Pieeja, kas saistīta ar konkrēta bērna attīstības vajadzību izprašanu un apmierināšanu. Šajā gadījumā bērns un pieaugušie ir līdztiesīgi, komunikācija ir cieņpilna, ņemot vērā katra bērna vērtības, vēlmes un vajadzības. Mācību procesā bērncentrētas pieejas ietvaros izglītojamais piedalās mērķu izvirzīšanā, uzdevumu noteikšanā, mācību vielas un metožu izvēlē, pats kontrolē, ko un kā viņš mācās un uzņemas atbildību par savu mācīšanos.

Izdales materiāls aktivitātei "Diferenciācija, individualizācija un personalizācija"

Salīdzināšanas kritēriji	Personalizācija	Diferenciācija	Individualizācija
Mācību procesa galvenais virzītājs	Izglītojamais …	Pedagogs …	Pedagogs …
Mācību procesa galvenā virzītāja darbs ar mērķauditoriju	… vada savu mācīšanos.	… nodrošina mācību procesu dažādām izglītojamo grupām vienā klasē.	… nodrošina mācību procesu individuāliem izglītojamajiem.
Mācību procesa sasaiste ar izglītojamo interesēm un vajadzībām	… nodrošina mācīšanās procesa sasaisti ar savām interesēm, talantiem, aizraušanos, iecerēm.	… pielāgo mācīšanās procesu atbilstoši izglītojamo grupu mācīšanās vajadzībām.	… ņem vērā individuālās mācīšanās vajadzības konkrētam izglītojamajam.
Loma mācību procesā plānošanā	… aktīvi iesaistās mācību procesa plānošanā un īstenošanā.	… izveido mācīšanas un mācīšanās procesu, salāgojot dažādas izglītojamo grupu vajadzības mācību procesā.	… pielāgo mācīšanas procesu konkrētu izglītojamo vajadzībām.
Atbildības sadalījums mācību procesā	… ir mācīšanas un mācīšanās procesa īpašnieks, nosakot viņu izšķirošo lomu izvēlē par to, ko un kā izglītojamais mācīsies.	… ir atbildīgs par dažādu mācīšanas un mācīšanās stratēģiju, metožu izvēli visām mācību procesā iesaistītajām grupām.	… ir atbildīgs par mācību procesa modificēšanu, lai ņemtu vērā individuālās izglītojamo vajadzības.
Loma mācīšanās mērķa izvirzīšanā	… izvirza mācīšanās mērķus un nosaka kritērijus sasniegumu vērtēšanai, izmantojot pedagoga sniegto profesionālo atbalstu.	… izvirza tos pašus mācīšanās mērķus dažādām izglītojamo grupām kā vienotai klasei.	… izvirza tos pašus mācīšanās mērķus visiem izglītojamajiem ar pielāgotiem mērķiem konkrētiem izglītojamajiem, kuri saņem papildus atbalstu no pedagoga.
Mācību tehnoloģijas un resursu piesaiste	… attīsta prasmes izvēlēties un izmantot atbilstošas tehnoloģijas un nepieciešamos resursus, lai atbalstītu un veicinātu viņu individuālo mācīšanos.	… izvēlas tehnoloģijas un nepieciešamos resursus, lai sekmētu mācīšanās procesu visām iesaistītām izglītojamo grupām.	… izvēlas tehnoloģijas un citus nepieciešamos resursus, lai atbalstītu konkrētu izglītojamo individuālās mācīšanās vajadzības.

Mācīšanās atbalsta grupas izveidošana	… veido vienaudžu, ekspertu un pedagogu loku, kuri atbalsta viņu mācīšanos.	… atbalsta izglītojamo grupas, kuras iesaistās un uzticas mācīšanās procesā.	… izprot individuālu izglītojamo vajadzības mācību procesā un atbalsta viņu mācīšanos.
Mācīšanas procesa pārraudzība	… demonstrē savu meistarību mācību satura apguvē kompetencēs kā mācību un audzināšanas procesa sasniedzamā rezultāta sasniegšanu.	… pārrauga izglītojamo mācīšanos, par pamatu ņemot klašu un stundu sistēmu, kura paredzēta noteiktu tematu apguvei, lai sasniegtu standartā noteikto rezultātu.	… pārrauga izglītojamo mācīšanos, par pamatu ņemot klašu un stundu sistēmu, kura paredzēta noteiktu tematu apguvei, lai sasniegtu standartā noteikto rezultātu.
Autonomijas līmenis mācīšanās procesā	… kļūst par pašvadītas mācīšanās ekspertu, kurš pats pārrauga savu mācīšanās progresu un reflektē par mācīšanās procesu, ņemot vērā mācību satura un apgūstamo prasmju kopumu.	… izmanto pieejamos datus un vērtēšanu, lai pielāgotu, mainītu mācīšanas procesu dažādām izglītojamo grupām, sniedz atgriezenisko saiti izglītojamajiem, lai sekmētu viņu mācīšanos.	… izmanto pieejamos datus un vērtēšanu, lai mērītu konkrētu izglītojamo mācīšanās progresu un vēl apgūstamo, lai definētu turpmākos darbības soļus mācīšanas un mācīšanās procesā.
Vērtēšanas raksturs un procedūra	… vērtēšana kā mācību procesa daļa (*assessment as learning*), kur formatīvā vērtēšana un tūlītēji sniegta un saņemta atgriezeniskā saite ir daļa no mācību procesa, lai izglītojamie spētu īstenot dziļo mācīšanos. Pedagoga galvenais uzdevums šādā procesā ir vadīt/sniegt atbalstu izglītojamo mācīšanās procesam par pašvērtēšanu, kuru īsteno katrs izglītojamais pats.	… vērtēšana mācīšanās procesa sekmēšanai (*assessment of learning*), parasti ietver laikā ierobežotu pārbaudes darbu izmantošanu un sniegtu atgriezenisko saiti pēc pārbaudes darba.	… mācīšanās procesa vērtēšana (*assessment of learning*), parasti ietver formatīvu un summatīvu vērtēšanu (tiek īstenota ierobežotā laikā ar pārbaudes darba palīdzību, kas sniedz informāciju par konkrētu izglītojamo apgūto atbilstoši viņu spējām, vajadzībām, individuālajam mācību plānam u.tml.).

1. Lūdzu, sekojiet video un aizpildiet doto tabulu ar informāciju!

Kā tiek īstenots kvalitātes vērtēšanas process izglītībā?	**Kādos gadījumos un kādos veidos tiek īstenota inspicēšana jeb pārbaude?**

2. Lūdzu, atbildiet uz šādiem jautājumiem, izmantojot video iegūto informāciju:
   - Ar ko kvalitātes vērtēšana atšķiras no inspicēšanas jeb pārbaudes? Lūdzu, nosauciet 1-2 būtiskākās atšķirības, izmantojot video dzirdēto informāciju!
   - Cik bieži un kā Jūsu izglītības iestādē tiek īstenota kvalitātes vērtēšana?
   - Kādā veidā kvalitātes vērtēšana var mazināt PMP riskus?

Kritērijs	Kvalitatīvais indikators	Kvalitatīvais indikators	Kvalitatīvais indikators	Pedagoga un izglītības iestādes pašvērtējums	
	4	3	2	Darbnīcu sākumā	Pēc 3.moduļa
Ar PMP saistītie pedagoģijas aktuālie jēdzieni	Izglītības iestādes pedagogi zina un izprot dažādus ar PMP saistītos aktuālos jēdzienus, prot tos izskaidrot, lietojot piemērus no pedagoģiskās prakses. Pedagogi aktualizē arī citus būtiskos jēdzienus, spēj argumentēt to lietojuma pamatotību saistībā ar PMP jautājumiem.	Izglītības iestādes pedagogi zina un izprot dažādus ar PMP saistītos aktuālos jēdzienus, prot tos izskaidrot, pamatojot to aktualitāti pedagoga darbā ikdienā.	Izglītības iestādes pedagogi zina dažādus aktuālos pedagoģijas jēdzienus, tomēr to saistību ar PMP pedagogi spēj izskaidrot daļēji.		
PMP riski un to aktualitāte izglītības iestādē	Pedagogiem ir izpratne par PMP riskiem izglītības iestādē, kas ir balstīta izglītības iestādes iepriekš īstenotā izvērtējumā un vienotā rīcībā. Pedagogi zina, kādēļ, kā un par ko tie ir atbildīgi, kā tiek risināti visi ar PMP saistītie jautājumi.	Pedagogi zina, kas ir PMP riski un par to esamību vai neesamību izglītības iestādē. Pedagogiem ir izpratne, kā risināt būtiskākos ar PMP riskiem saistītos gadījumus viņu izglītības iestādē.	Pedagogi zina, ka izglītības iestādēs eksistē PMP riski, bet lielākoties kā to risinājumu redz viena vai divu veidu pasākumus (piemēram, konsultācijas izglītojamajiem, saziņa ar ģimeni), par to ir arī dziļāka izpratne.		
Pedagogu profesionālā darbība PMP risku mazināšanai	Pedagogi zina vairāk nekā 7 pedagoģiskās stratēģijas, pieejas u.c. PMP risku mazināšanai savā ikdienas darbā, prot tās efektīvi izmantot, daloties savā pieredzē.	Pedagogi zina 5-7 būtiskākās pedagoģiskās stratēģijas, pieejas u.c. PMP risku mazināšanai savā ikdienas darbā, lielāko daļu no tām prot arī izmantot, daloties savā pieredzē.	Pedagogi zina, kas ir būtiskākās 3-5 pedagoģiskās stratēģijas, pieejas u.c. PMP risku mazināšanai ikdienas darbā. Pedagogi vismaz daļu no tām izmanto savā ikdienas darbā.		
Pedagogu profesionālā darbība darbnīcu laikā līderības aspektā	Visi pedagogi aktīvi iesaistās darbnīcas norisē, diskutējot, jautājot, meklējot profesionālos risinājumus dažādām ar PMP saistītām situācijām.	Pedagogi ir ieinteresēti darbnīcu tematikā, lielākā daļa iesaistās darbnīcu norisē un seko nodarbības vadītāja norādēm, ik pa laikam piedāvājot savu pieredzi, jautājot.	Pedagogi izprot darbnīcu nepieciešamību, veic uzdevumus atbilstoši lektora norādēm, jautājumus uzdod reti, dalās ar savu pieredzi pēc individuāla uzaicinājuma.		

2.modulis - Pedagogs un viņa profesionalitāte: PMP risku mazināšanas iespējas

Kopsavilkums

Moduļa uzdevums: Veicināt pedagogu izpratni un pilnveidot prasmes par PMP risku mazināšanas pieejām un stratēģijām, izmantojot ESF projekta PuMPuRS Nr. 8.3.4.0/16/I/001 metodiskos atbalsta materiālus.

Moduļa sasniedzamais rezultāts: Pedagogiem ir pilnveidotas prasmes praksē izmantot izstrādātos metodiskos atbalsta materiālus, īstenot rekomendācijas PMP risku mazināšanai.

Moduļa īstenošanas secība un saturs:

1. solis – **Darbnīcas mērķis un sasniedzamie rezultāti**
2. solis – **Mācību process un klasvadība PMP risku mazināšanai**
   - Aktivitāte Nr.1 *Mācību procesa modelēšana PMP risku mazināšanai*
3. solis - **Pedagoga loma mācību un audzināšanas procesā**
   a) Audzināšanas loma PMP risku mazināšanā.
   b) Pedagoga fokuss sociāli emocionālās kompetences aspekta griezumā PMP risku mazināšanai
   c) Savstarpējo attiecību modeļi.
   d) Vecāki un ģimene, resurss izglītības procesā.
   e) Pedagoga profesionālie instrumenti.
   - Aktivitāte Nr.2 "*Kaleidoskops"*
4. solis - **Pedagogam izmantojamās pieejas, plānojot mācību un audzināšanas procesu**
   a) Mērķu izvirzīšana un sasniegšana.
   - Aktivitāte Nr.3 *"Dzīves līdzsvara aplis"*
   b) Ieradumu loma ikdienas procesu virzībā
   - Aktivitāte Nr.4 "Ieradumu maiņa"
   c) Pedagoga redzējuma nozīme uz PMP risku mazināšanu

   Aktivitāte Nr.5 *"Vēro, domā, dalies"*
5. solis - **Darbnīcas efektivitātes izvērtēšana atbilstoši definētajam mērķim un sasniedzamajiem rezultātiem. Individuāli veicamais uzdevums.**

2.moduļa lektora prezentācijas slaidi

Sociāli emocionālā kompetence - dažādu prasmju kopums

Mācīšanās process, kas vērsts uz sociāli emocionālo prasmju attīstīšanu, tas ir process, kurā mēs apgūstam:

- spēju atpazīt un vadīt emocijas,
- rūpēties par citiem,
- pieņemt labus lēmumus,
- uzvesties ētiski un atbildīgi,
- attīstīt pozitīvas attiecības,
- izvairīties no kaitējošas uzvedības.

Skolēni paaugstina spējas integrēt domāšanu, jušanu un uzvedību, lai sasniegtu svarīgus dzīves mērķus un uzdevumus.

ROKASGRĀMATA PEDAGOGIEM CIEŅPILNAS KOMUNIKĀCIJAS KULTŪRAS VEICINĀŠANAI KLASĒ **"Izzini sevi - saproti citus!"**
https://www.spkc.gov.lv/upload/Projekti/ESF/Vizu%C4%81lie%20materi%C4%81li/buklets_print.pdf

Bērncentrēts izglītības process

Bērns ir aktīvs dalībnieks, kurš mācību un audzināšanas procesā apgūst spēju reflektēt par savu uzvedību un mācīšanās procesu.

Pedagogs:

- izvēlas darba metodes un formas, uzsverot sadarbības nepieciešamību starp bērnu, ģimeni, pedagogu un izglītības iestādi;
- izmanto mācību procesa diferenciāciju, individualizāciju un personalizāciju;
- palielina mācīšanās mācīties, dalītas atbildības un pašaudzināšanas nozīmi.

Sadarbība ar vecākiem

- Komunikācija ar vecākiem
- Brīvprātīga vecāku iesaistīšanās izglītības iestādes dzīvē
- Vecāku iesaistīšana izglītošanas procesā mājās
- Vecāku iesaistīšana lēmumu pieņemšanā
- Sadarbība ar kopienu ārpus izglītības iestādes

Mērķa nepieciešamība

Mērķa izvirzīšana ir sākuma punkts visiem sasniegumiem!

Izglītojamie var:

- noteikt, kas viņiem vēl jāmācās vai jānostiprina, lai sasniegtu pašu noteikto mācību mērķi,
- nepieciešamības gadījumos arī mainīt mācību mērķi,
- pielāgot mācīšanās stratēģiju savām spējām un vajadzībām
- integrēt dažādas mācīšanās stratēģijas, novērtējot to efektivitāti,
- plānveidīgi, mērķtiecīgi rīkoties,
- uzņemties atbildību

Mērķu noteikšana ATBILSTOŠI 'SMART'

S - konkrēti	skaidri, nepārprotami, godīgi, saprotami un izaicinoši, precīzi
M - izmērāmi	kvantitāte/ apjoms, kvalitāte, laiks, nauda
A – sasniedzami	izaicinoši un sasniedzami pedagogam, kurš ir kompetents un motivēts
R – atbilstoši	saistīti ar izglītības iestādes mērķiem
T – noteikti laikā	noteikti konkrētā laika periodā

+ pozitīva forma + prioritātes + atgriezeniskā saite

Ieradumu veidošanas modelis

Veidojot ieradumu pieeju, audzināšanas process fokusējas uz:

- mācīšanās prasmju pilnveidi, kas ir un var būt arī daļa no audzināšanas kā rakstura izglītības modeļa;
- konkrētu ieradumu vai kompetenču veidošanu sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai un sociālai iekļaušanai;
- krīzes risinājumiem noteiktās situācijās, lai novērstu dažādas tūlītējas rīcības sekas, kuras radušās audzināšanas procesā iesaistītajiem.

Mācību process un klasvadība PMP risku mazināšanai

Izdales materiāls Nr.1 aktivitātei "Mācību procesa modelēšana PMP risku mazināšanai"

Lūdzu, iepazīstieties ar vienas mācību stundas vispārinātu aprakstu pēc 9G modeļa!

1. Pedagogs lūdz izglītojamajiem piecelties kājās un sasveicinās.
2. Izglītojamie kopā ar pedagogu noskaidro mācību stundā sasniedzamo rezultātu.
3. Pedagogs uzdod jautājumus izglītojamajiem, lai uzzinātu, kas viņiem zināms par apgūstamo tēmu.
4. Pedagogs skaidro jauno apgūstamo tematu un ar to saistītos teorētiskos jautājumus, jēdzienus u.c.
5. Pedagogs izvēlas vienu uzdevumu, skaidro tā pildīšanas veidu.
6. Pedagogs uzdod pildīt otro uzdevumu izglītojamajiem individuāli. Uzdevums palīdz atmiņā iekļaut būtiskākos jaunos apgūstamos jēdzienus un citus teorētiskos jautājumus.
7. Pedagogs palīdz izglītojamajiem saprast, kur un kādos veidos ir pieļautas neprecizitātes.
8. Pedagogs uzdod jautājumu par to, kas izglītojamajiem palicis vēl neskaidrs.
9. Pedagogs un izglītojamie pilda citus uzdevumus, kuri attīsta kritisko un radošo domāšanu.

9G/GANJE 9 SOĻU MODELIS

1.	Izglītojamo uzmanības piesaistīšana/koncentrēšana
2.	Kopīgi noskaidroti, pārrunāti stundā sasniedzamie mērķi
3.	Pedagoga darbība, lai atsauktu atmiņā iepriekš apgūto
4.	Jaunā mācību satura prezentēšana
5.	Kopīga mācīšanās mācīties
6.	Iespēja praktizēties individuāli, kopā ar citiem
7.	Atgriezeniskā saite par paveikto
8.	Pārrunas par sasniegto rezultātu/rezultātu izvērtēšana
9.	Nostiprināšana un zināšanu pārnese uz citām līdzīgām situācijām

Izdales materiāls Nr.2 aktivitātei "Mācību procesa modelēšana PMP risku mazināšanai"
Ganje (*Gagne*) 9 soļu pieeja mācīšanas pieeja

1.solis - Piesaistiet izglītojamo uzmanību! Pārliecinieties, ka izglītojamie ir gatavi mācīties un līdzdarboties mācību procesā! Izmantojiet dažādus veidus, lai piesaistītu viņu uzmanību!

Veidi, kā piesaistīt izglītojamo uzmanību:

- izstāstiet kādu jaunumu vai izmantojiet iespēju izglītojamos pārsteigt,
- izvirziet domāšanu rosinošu jautājumu,
- uzdodiet izglītojamajiem pašiem veidot un savstarpēji uzdot jautājumus!

2.solis – Iepazīstiniet izglītojamos ar mācību stundas mērķiem/sasniedzamajiem rezultātiem! Pārrunājiet mērķus vai sasniedzamos rezultātus, lai palīdzētu izglītojamajiem saprast, ko viņi apgūs mācību stundas laikā!

Veidi, kā iepazīstināt ar sasniedzamajiem rezultātiem:

- aprakstiet vēlamo zināšanu, prasmju kopumu un/vai uzvedību,
- raksturojiet kritērijus, kas atklāj sasniedzamo rezultātu,
- dodiet iespēju izglītojamajiem izveidot kritērijus sasniedzamajiem rezultātiem mācību stundā!

3.solis – Palīdziet izglītojamajiem atsaukt atmiņā iepriekš zināmo vai apgūto, sasaistot jauno informāciju ar to, kas viņiem jau ir zināms vai ko viņi ir piedzīvojuši, pieredzējuši vai izjutuši!

Metodes, kā atsaukt atmiņā iepriekš zināmo vai apgūto:

- uzdodiet jautājumus par izglītojamo iepriekšējo pieredzi,
- noskaidrojiet viņu izpratni par iepriekš apgūtajiem jēdzieniem, konceptiem utt.!

4.solis – Iepazīstiniet ar jauno mācību saturu! Izmantojiet stratēģijas, kas palīdz iepazīstināt ar mācību saturu pēc iespējas efektīvākā un efektīgākā veidā! Izskaidrojiet un sadaliet apgūstamo saturu loģiskā secībā! Pēc pedagoga stāstījuma atbildiet uz izglītojamo jautājumiem!

Veidi, kā iepazīstināt ar jauno mācību saturu:

- iepazīstiniet ar jauno vārdu krājumu, jēdzieniem,
- veidojiet stāstījumu un ilustrējiet to ar piemēriem,
- demonstrējiet mācību saturu dažādā veidā, piemēram, video, stāstījums, audio ieraksts u.c.,
- izmantojiet dažādus mācību līdzekļus, lai respektētu dažādus uztveres un mācīšanās veidus,
- palīdziet izglītojamiem jauno mācību saturu sasaistīt ar jau zināmo, izjusto un pieredzēto!

5.solis – Vadiet mācīšanās procesu individuāli un kopā! Palīdziet izglītojamajiem ar mācīšanās stratēģiju izvēli un pieejamajiem resursiem mācību satura apguvei!

Veidi, kā vadīt mācīšanās procesu:

- sniedziet mācīšanās atbalstu, izmantojot uzskates materiālus (piemēram, atgādnes, vārdu kartiņas, netiešas norādes), ko var pārtraukt izmantot, tikko izglītojamie ir apguvuši mācību saturu vai izpildījuši uzdevumu,
- modelējiet mācību satura apguvi, izmantojot dažādas mācīšanās stratēģijas, piemēram, mnemonikas (iegaumēšanas māksla) paņēmienus (vizualizācija, informācijas sistematizēšana, asociāciju veidošana, jaunu akronīmu izveidošana utt.), lomu spēles, konceptu domu kartes,
- izmantojiet piemērus, kas ilustrē apgūstamo mācību saturu, un salīdzinājumus, kuri izskaidro, kas nav jaunais saturs, lai izglītojamajiem vieglāk izprast apgūstamo,
- piedāvājiet gadījumu aprakstus, kas atspoguļo apgūstamā mācību satura izmantojumu reālajā dzīvē, analoģijas zināšanu konstruēšanai, attēlus vizuālu asociāciju veidošanai un metaforas un/vai sakāmvārdus, lai sekmētu mācīšanās procesu!

6.solis – Vingrinieties! Palīdziet izglītojamajiem apgūt jaunās zināšanas un prasmes, lai viņi varētu iegūt apstiprinājumu par pareizu jaunā mācību satura izpratni!

Veidi, kā īstenot vingrināšanas procesu:

- izmantojiet stratēģijas jaunā satura nostiprināšanai atmiņā – atstāstījums, atkārtojums,
- izmantojiet dažāda veida mācīšanās aktivitātes – uzdodiet dziļās mācīšanās jautājumus, lieciet izglītojamajiem mācīties pa pāriem, sadarboties ar vienaudžiem, veidojiet atsauces uz to, ko izglītojamie jau zina un prot,

- veiciniet izglītojamo radošo darbību – izstrādāt vai izskaidrot detalizēti, atrodiet veidus, kā sarežģīt veicamos uzdevumus, lai tie kļūtu radošāki,
- palīdziet izglītojamajiem integrēt jaunās zināšanas esošajās – sasaistiet jauno mācību saturu ar plašāku redzējumu par apgūstamā nozīmi reālajā dzīvē!

7.solis – Sniedziet atgriezenisko saiti! Sniedziet tūlītēju atgriezenisko saiti, lai izvērtētu un veicinātu mācīšanos!

Atgriezenisko saiti var sniegt:

- apstiprinoši, informējot izglītojamos, ka viņi ir paveikuši nepieciešamo,
- koriģējoši un labojoši – informējot izglītojamos par viņu paveiktā precizitāti un pareizību,
- labojoši – vadot izglītojamos virzienā, lai iegūtu pareizo atbildi, bet no pedagoga puses nesniedzot pareizo atbildi,
- informatīvi – sniedzot informāciju (jaunu, atšķirīgu, papildinošu, rekomendējošu) un apliecinot, ka jūs kā pedagogs aktīvi klausāties un sekojat līdzi, lai veicinātu izglītojamo motivāciju mācīties,
- analītiski – sniedzot izglītojamajiem ieteikumus, rekomendācijas un informāciju, lai viņi varētu labot un pilnveidot savu darbību. Nodrošiniet nepieciešamo atbalstu pēc vajadzības (piemēram, atgādnes, vārdu kartiņas, netiešas norādes), ko var pārtraukt izmantot, tiklīdz izglītojamie ir izpratuši mācību saturu vai izpildījuši uzdevumu! Uzdodiet dziļās mācīšanās jautājumus, veidojot atsauces uz to, ko izglītojamie jau zina un prot! Palīdziet izglītojamajiem integrēt jaunās zināšanas esošajās – sasaistiet jauno mācību saturu ar plašāku redzējumu par apgūstamā nozīmi reālajā dzīvē!

8.solis – Pārrunājiet un izvērtējiet paveikto! Lai izvērtētu mācīšanas procesa efektivitāti, pedagogam ir nepieciešams pārbaudīt, vai mācību stundā izvirzītie mērķi ir sasniegti, ievērojot stundas sākumā noteiktos kritērijus.

Veidi, kā izvērtēt paveikto:

- izmantojiet jautājumus vai uzdevumus pirms tālākā darba, lai pārbaudītu izvirzīto mērķu sasniegšanas iespējas un izaugsmes dinamiku,
- izmantojiet jautājumus vai uzdevumus pēc darba, lai fiksētu iegūtās zināšanas vai prasmes,
- izmantojiet jautājumus vai uzdevumus pēc darba, lai izprastu, kādā līmenī izglītojamajiem ir izpratne par apgūstamo mācību saturu vai prasmēm,
- iekļaujiet mutiskos jautājumus visa mācību procesa laikā vai arī izmantojiet viktorīnas veida uzdevumus, kas ļauj konstatēt apgūstamā mācību satura progresu,
- iekļaujiet mācību stundā rubrikas veida aprakstus, kas detalizēti skaidro un mēra izglītojamo sasniegtos mācīšanās rezultātus un izpratni par apgūstamo mācību saturu,
- identificējiet uzdevumus, ar kuru palīdzību iespējams salīdzināt izglītojamo sniegumu attiecībā pret mācību standartu!

9.solis – Pilnveidojiet, nostipriniet apgūto un turpiniet darbu! Lai sniegtu atbalstu izglītojamajiem, viņiem nepieciešams jaunās zināšanas nostiprināt, pilnveidot un iekļaut esošajās.

Veidi, kā pilnveidot, nostiprināt apgūto:

- pārfrāzējiet ar citiem vārdiem apgūto,
- izmantojiet metaforas, salīdzinājumus,
- ilustrējiet ar piemēriem,
- veidojiet domu kartes vai kopsavilkumus,
- veidojiet dažādas atgādnes, uzskates līdzekļus u.tml.!

Izmantotie avoti:

1. Gagné, R. M., Briggs, L. J., Wager, W. W. (1992). *Principles of instructional design (4th ed.).* Forth Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
2. Gregory, J. (2015). *Gagne's Nine Events of Instruction*. Valparaiso Institute for Teaching and Learning (VITAL). Pieejams: https://www.valpo.edu/vital/files/2015/12/gagne_nine_events.pdf
3. Faculty Development and Instructional Design Center of Northern Illinois University. (2018). *Gagne's Nine Events of Instruction*. Pieejams: https://www.niu.edu/facdev/_pdf/guide/learning/gagnes_nine_events_instruction.pdf

5 E MODELIS

1.	Iesaisti	Ar jautājumu un aktivitāšu palīdzību izglītojamie tiek iesaistīti darbībā, lai aktualizētu viņu iepriekšējās zināšanas, spējas par nodarbības tematiku.
2.	Atklāj un izpēti	Izglītojamie atklāj savas iepriekšējās zināšanas un izpēta pašu izpratni un spējas par nodarbības tematiku.
3.	Izskaidro	Izglītojamie iegūst informāciju par zinātniskiem faktiem, konceptiem un nepieciešamajām prasmēm, kas saistītas ar nodarbības tematiku.
4.	Pilnveido	Izglītojamie pielieto tikko iegūto informāciju un apūtās/pilnveidotās prasmes.
5.	Izvērtē	Izglītojamo sasniegtie rezultāti tiek novērtēti.

Eksperimentālā modeļa (5E) mācīšanas pieeja

1.solis – IESAISTĪT

Radiet interesi, piesaistiet izglītojamo uzmanību! Aktivizējiet izglītojamo domāšanu, veidojiet impulsus, aktualizējot iepriekšējās zināšanas, prasmes! Aktualizējiet tematus, par kuriem izglītojamie zina un domā! Veidojiet sasaisti ar iepriekš apgūto un ar to, ko tūlīt apgūsiet! Nosakiet parametrus un jaunā temata satura robežas! Iepazīstiniet izglītojamos ar temata un/vai mācību stundas mērķiem/ sasniedzamo rezultātu! Iepazīstiniet ar kritērijiem, prasmēm, kas liecinās, ka sasniegts izvirzītais, sasniedzamais rezultāts!

Veidi, kā iesaistīt izglītojamos:

- piesaistiet izglītojamo uzmanību ar stāstījumu, nepabeigtu stāstu, pārsteigumu, joku, problēmsituāciju, kuras atrisināšanā tiek lūgts izglītojamā padoms,
- ar jautājumu palīdzību aktualizējiet domāšanas procesu! Jautājumu uzdošanas procesā iesaistiet izglītojamos! Iedrošiniet izglītojamos veidot atvērtus, slēgtus jautājumus, formulēt atbildes/ pieņēmumus, izteikt/ pamatot savu viedokli,
- noskaidrojiet, ko izglītojamie zina/atceras! Skaidrojiet, kuras ir pamatzināšanas konkrētās tēmas vai satura apguvei,
- izskaidrojiet, ilustrējiet, kā izglītojamais zinās, kas liecinās par to, ka sasniedzamais rezultāts sasniegts/apgūts,
- kopīgi sastādiet sasniedzamā rezultāta sasniegumu kritērijus! Izrunājiet, kā kritēriji atspoguļojas reālās dzīves prasmēs!

2.solis – IZPĒTĪT

Izmantojiet tādas mācīšanās stratēģijas, kas sekmē pētnieciski eksperimentālās prasmes!
Atcerieties – jūs esat atklājuma procesa koordinators! Vērojiet, uzklausiet izglītojamo secinājumus! Motivējiet tālāko izpēti ar provocējošu jautājumu palīdzību! Ļaujiet izglītojamajiem domāt (analizēt, sintezēt), secināt, savstarpēji diskutēt, oponēt, pieņemt otra viedokli! Atgādiniet par darba un laika plānošanas posmiem, palīdziet ievērot izstrādāto plānu! Atgādiniet par sasniedzamo rezultātu, pievērsiet uzmanību izvirzītajiem kritērijiem, rosiniet izglītojamos iemācīties veikt paškontroli!

Veidi, kā iesaistīt izglītojamos izpētē:

- var veikt demonstrējumu un ļaut izglītojamajiem skaidrot redzēto vai arī radīt tādu mācību vidi, kurā izglītojamie patstāvīgi veic jaunā satura atklājumus. Metožu izvēli nosaka jaunā mācību satura un tēmas specifika, kā arī izglītojamo gatavība veikt patstāvīgu jaunā satura izpēti,
- iekārtojiet mācību vidi, paredzot zonas jaunu jēdzienu apguvei, iepriekš apgūtā satura atkārtošanai, patstāvīgu atklājumu veikšanai, pāru un diskusijas grupu apspriedei, demonstrējumu veikšanai, atgriezeniskās saites saņemšanai un paškontroles veikšanai,
- izglītojamo diskusiju laikā ļaujiet apšaubīt pieredzes! Vērojiet un uzklausiet izglītojamo argumentus par atklājumu, uzdodiet jautājumus, kas mudinās izglītojamos pārliecināties par savu atklājumu pamatotību/ patiesumu,
- modelējiet situācijas, kurās izglītojamie var veikt patstāvīgu atgriezenisko saiti! Sniedziet izglītojamiem ieteikumus, rekomendācijas un informāciju, lai viņi varētu labot un pilnveidot savu darbību vai nodrošiniet paškontroles kartes,
- atcerieties savu lomu – Jūs esat procesa vadītājs, koordinators!

3.solis – IZSKAIDROT

Izskaidrojiet, kā jaunapgūtais/ atklātais papildina iepriekšējo pieredzi, zināšanas, palīdz apgūt un pilnveidot prasmes, izmantojot tās ikdienā! Dalieties ar savu atklājumu, salīdziniet iegūtās pieredzes! Stāstījumā savienojiet neformālo valodu ar formālo, radiniet pie jaunu jēdzienu lietojuma! Radiet tādu mācīšanās procesu, kurā tiek veikti ieteikumi, rekomendācijas visos mācīšanās procesā iesaistītajos līmeņos!

Veidi, kā veikt izglītojamajiem izskaidrošanu:

- iedrošiniet izglītojamos saviem vārdiem izskaidrot jaunapgūto/atklāto, novēroto,
- dalieties ar savu atklājumu, kura laikā veiciet procesa zinātnisku skaidrojumu! Stāstījumā savienojiet neformālo valodu ar formālo, papildinot stāstījumu ar jaunapgūtajiem jēdzieniem, to skaidrojumiem,
- veidojiet diskusiju, prasiet redzētā, piedzīvotā skaidrojumu, apstiprinājuma/ noliegums pamatojumu (argumentu),
- pieņemiet dažādus atklājuma ceļus, viedokļus, argumentus par piedzīvoto atklājumu,
- turpiniet modelēt situācijas, kurās izglītojamie var veikt patstāvīgu atgriezenisko saiti!

4.solis – IZSTRĀDĀT

Radiet izglītojamajiem tādas situācijas, kurās jaunapgūtais jāizstāsta sarunvalodā un/vai papildinot ar jaunapgūtajiem jēdzieniem! Modelējiet jauno zināšanu atklājuma sasaisti ar iepriekš apgūto, veidojiet pārnesi uz ikdienas dzīvi! Iesaistiet modelēšanā izglītojamos! Izmantojot dažādas mācīšanās un iegaumēšanas stratēģijas, nostipriniet jaunapgūto saturu! Izstrādājiet atklātajam jaunu pamatojumu, izmantojumu!

Veidi, kā iesaistīt izglītojamos izstrādē:

- izmantojiet tādas mācīšanās stratēģijas, kas aktivizē atcerēšanās procesu - modelējiet atkārtošanas stāstījumu/ skaidrojumu, dažādojiet metodes, kurās izglītojamajiem jānostiprina jaunapgūtais jēdziens, definīciju izmantošana un pārnese uz ikdienas situācijām,
- izmantojiet dziļās mācīšanās metodes, iedrošiniet izglītojamos izstrādāt jaunus konceptus, iekļaut jaunatklāto citās situācijās, papildiniet jaunapgūto ar dažādām radošās darbības aktivitātēm,
- izmantojiet tādas mācību metodes kā lomu spēles – „ekspertus-atklājējus" un „žurnālistus", mācību satura skaidrojums citai izglītojamo grupai, izmantojot dažādas sadarbības prasmes,
- turpiniet modelēt situācijas, kurās izglītojamie var veikt patstāvīgu atgriezenisko saiti!

5.solis – IZVĒRTĒT

Veiciet atklājuma procesa un sasniedzamā rezultāta izvērtējumu!

Novērojiet izglītojamos savstarpējā izvērtēšanas procesā, sniedziet atgriezenisko saiti! Uzrādiet mācību sasniegumu pierādījumus! Uz apgūto zināšanu un prasmju pamata veidojiet jaunus konceptus!

Veidi, kā iesaistīt izglītojamos izvērtēšanā:

- novērtējiet atklājumu pēc pirmajā solī izstrādātajiem kritērijiem, kas liecina, par to, ka sasniegts izvirzītais, sasniedzamais rezultāts! Izvērtējumu veiciet visos līmeņos: izglītojamie paši sev, savstarpēji vienaudžiem, pedagogs izglītojamajiem,
- Pārbaudiet, kā kritēriji atspoguļojas reālajās dzīves prasmēs! Izmantojiet tādas izvērtēšanas metodes kā paškontroles kartes, problēmsituācijas uzdevumi, savstarpēju uzdevumu sagatavošana, jautājumu-atbilžu veidošana, īpašu uzmanību pievēršot atvērto jautājumu izmantošanai izvērtēšanas procesā,
- ar dažādu metožu palīdzību demonstrējiet izpratni jaunam konceptam, rosiniet izglītojamos izvirzīt jaunus pieņēmumus un modelēt jaunas situācijas,
- organizējiet izvērtēšanas procesu tā, lai izglītojamiem sekmētu mācīšanās sasniegumu progresu izvērtējumu! Organizējiet izvērtēšanas procesu tā, lai sekmētu izglītojamo mācīšanās sasniegumu progresa izvērtējumu!

Izmantotie avoti:

1. Bybee, R.W., Taylor, J.A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J.C. et.al. (2006). *The BSCS 5E Instructional Model: Origins and Effectiveness.A Report Prepared for the Office of Science Education National Institutes of Health*. Pieejams: https://bscs.org/sites/default/files/_legacy/BSCS_5E_Instructional_Model-Full_Report.pdf
2. NASA. (2018). *The 5E Instructional Model*. Pieejams: https://nasaeclips.arc.nasa.gov/teachertoolbox/the5e

Pedagoga darba profesionālie instrumenti

Izdales materiāls aktivitātei «Kaleidoskops»

Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risks	Iesaistītās puses	Darba instrumenti Radošā iesaiste	Sadarbības formas

A**udzināšanas aktivitātes īss apraksts:**

Aktivitātes ietekme uz PMP risku mazināšanu:

Pedagogam izmantojamās pieejas, plānojot audzināšanas procesu

Izdales materiāls aktivitātei "Dzīves līdzsvara aplis"

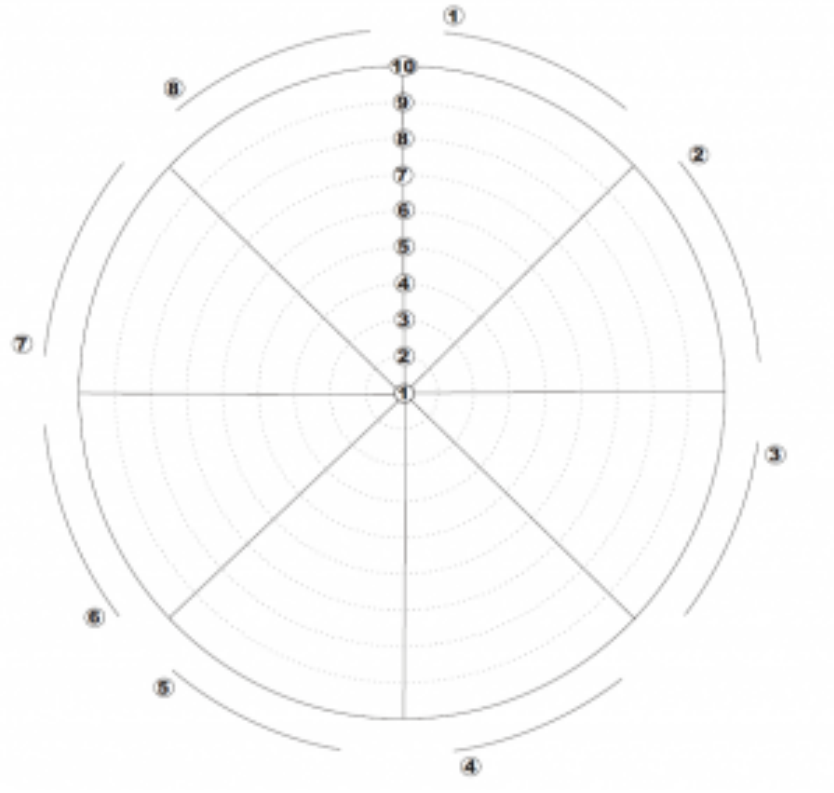

Lūdzu, izvēlies vienu no izvirzītajiem mērķiem un atbildi uz jautājumiem!

- Kāpēc Tev ir **svarīgs** šis mērķis?
- Kādā **laika periodā** to būtu vēlams realizēt?
- Ko Tu **proti darīt**, lai sasniegtu šo mērķi?
- Kas **veicina/traucē** šī mērķa sasniegšanu? Kā ir iespējams pārvarēt traucējumus?
- Kādi **resursi** nepieciešami, lai šo mērķi sasniegtu?
- Ko **Tu jau dari**, lai sasniegtu šo mērķi?
- Izplāno mērķi **pa posmiem**, katram nosaki termiņu!
- **Kāda, tavuprāt, kļūs Tava dzīve pēc šī mērķa sasniegšanas?**

Izdales materiāls aktivitātei “Ieradumu maiņa”

	Ieradums	Signāls, kas jānovērš	Aizstājējs	Jauns ieradums	Atalgojums
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					

Pedagoga redzējuma nozīme PMP risku mazināšanā

Pedagoga profesionālā kompetence un pārliecības ietekmē indivīda sasniegtos rezultātus mācību un audzināšanas procesā. Aktivitātes pamatā ir Džona Hatija (*Hattie*, 2008, 2013, 2018) izdalītās 10 bāzes paradigmas. Tās raksturīgas pedagogam, kura izglītojamie sasniedz vairāk salīdzinājumā ar citu pedagogu izglītojamajiem, kā arī veicina individualizētu un personalizētu pieeju sadarbībā ar skolēnu.

Izdales materiāls Nr.1 aktivitātei "Vēro, domā, dalies"

Lūdzu, iepazīsties ar pārliecību uzskaitījumu darba lapā un izvērtē (x) savu profesionālo rīcību par katru no tām!

	Pārliecības	**Atbildes**		
		Nekad	Dažreiz	Vienmēr
1.	Es izvērtēju savu ietekmi uz izglītojamo mācīšanos.			
2.	Es uzskatu, ka vērtēšana atklāj pedagoga profesionālās darbības rezultātus un ir informācijas avots, lai pieņemtu lēmumu, kā rīkoties tālāk.			
3.	Es sadarbojos ar saviem kolēģiem un izglītojamajiem, lai vienotos par izaugsmes veidiem un savu ietekmi uz viņu mācīšanos.			
4.	Es esmu pārmaiņu īstenotājs un ticu, ka visiem izglītojamajiem ir izaugsmes potenciāls.			
5.	Es tiecos pēc izaicinājuma, nevis "daru labāko, ko spēju".			
6.	Es sniedzu un palīdzu izglītojamajiem izprast atgriezenisko saiti, es izprotu un rīkojos atbilstoši man sniegtajai atgriezeniskajai saitei.			
7.	Es iesaistos dialogā tikpat daudz, cik monologā.			
8.	Es detalizēti skaidroju izglītojamajiem, kādas ir veiksmīgas mācīšanās ārējās pazīmes.			
9.	Es veidoju cieņpilnas attiecības ar izglītojamajiem un piekrītu, ka mācīšanās notiek vietā, kas ir droša, lai kļūdītos un mācītos no citiem.			
10.	Es pievēršu uzmanību mācīšanās procesam un mācīšanās valodai.			

Jautājumi, par kuriem ikvienam ir iespējams domāt un grupā dalīties ar pieredzi:

- Kam es piekrītu un kam nepiekrītu šajā apgalvojumā? Kādēļ?
- Kāda ir mana rīcība darbā ar izglītojamo, ja raugās konkrētās pārliecības kontekstā?
- Kādi ir man raksturīgie ieradumi, kas aktualizē šo pārliecību?
- Kas man traucē šādi rīkoties?
- Kā šāda rīcība var novērst PMP riskus?

Izmantojot materiālu, grupa izvēlas būtiskākos apgalvojumus, kuri var ietekmēt PMP risku mazināšanu. Rod atbildes uz jautājumiem. Katrs grupas dalībnieks iepazīstina citus ar savu personīgo pieredzi par konkrētās pārliecības izmantošanu savā profesionālajā darbībā.

Apgalvojums	Jautājumi	Atbilde/ Viedoklis
1. Es izvērtēju savu ietekmi uz izglītojamo mācīšanos.	*Kā pedagogs (pedagoga personība) var ietekmēt izglītojamo mācīšanos? Kādos veidos var apzināt savu ietekmi?*	
2. Es uzskatu, ka vērtēšana atklāj pedagoga profesionālās darbības rezultātus un ir informācijas avots, lai pieņemtu lēmumu, kā rīkoties tālāk.	*Kas ir svarīgi vērtēšanas procesā, ja iegūto informāciju grib izmantot, lai pieņemtu lēmumus par tālākā procesa virzību? Kādai ir jābūt attīstošai vērtēšanai? Jūsu viedoklis par to, ka vērtēšana ir pedagoga stiprais balsts, kā ietekmēt izglītojamo.*	
3. Es sadarbojos ar saviem kolēģiem un izglītojamajiem, lai vienotos par izaugsmes veidiem un savu ietekmi uz viņu mācīšanos.	*Vai pedagoga un izglītojamo sadarbība ir tikai divpusējs process? Kā veidot mērķtiecīgu sadarbību ar izglītojamajiem? Kāda ir audzinātāja loma šajā modelī?*	
4. Es esmu pārmaiņu īstenotājs un ticu, ka visiem izglītojamajiem ir izaugsmes potenciāls.	*Cik bieži pedagogs interesējas par katra izglītojamā individuālo sniegumu? Kādā veidā to dara? Kā veidojas pedagoga viedoklis?*	
5. Es tiecos pēc izaicinājuma, nevis "daru labāko, ko spēju".	*Kā pārorientēties no statusa "labi" uz pozīciju "izcili"?*	
6. Es sniedzu un palīdzu izglītojamajiem izprast atgriezenisko saiti, es izprotu un rīkojos atbilstoši man sniegtajai atgriezeniskajai saitei.	*Kā tiek trenētas atgriezeniskās saites sniegšanas un saņemšanas dažādās metodes? Kā pēc atgriezeniskās saites saņemšanas, informācija tiek tālāk izmantota?*	

7. Es iesaistos dialogā tikpat daudz, cik monologā.	*Kā pedagogs vada mācīšanos? Ar ko "mācīšana" atšķiras no "vadīt mācīšanos"?Kā pedagogs prot lietot empātisko klausīšanos?*	
8. Es detalizēti skaidroju izglītojamajiem, kādas ir veiksmīgas mācīšanās ārējās pazīmes.	*Kas ir veiksmīga mācīšanās?* *Kādas ir veiksmīgas mācīšanās ārējās pazīmes?*	
9. Es veidoju cieņpilnas attiecības ar izglītojamajiem un piekrītu, ka mācīšanās notiek vietā, kas ir droša, lai kļūdītos un mācītos no citiem.	*Kam un kā palīdz pieļautās kļūdas mācību procesā?* *Kādā veidā atklājas, ka pedagogs kļūdīšanos uzskata par nepieļaujamu rīcību?*	
10. Es pievēršu uzmanību mācīšanās procesam un mācīšanās valodai.	*Vai es protu vadīt refleksiju par mācīšanos? Kā es to daru?* *Kādi ir manis izteiktie komentāri mācību stundas laikā? Kāda valoda un izteiksmes veids liecina par jēgpilnu mācīšanos?*	

Izmantotie avoti:

1. Hattie, J. (2008). *Visible Learning: A Synthesis of 800 Meta-Analyses Relating to Achievement.* Routledge.
2. Hattie, J., Yates, G.C.R. (2013). *Visible Learning and the Science of How We Learn.* Routledge.
3. Hattie, J., Zierer, K. (2018). *10 Mindframes for Visible Learning.* Routledge.

Individuāli veicamais uzdevums darbnīcu dalībniekiem

1. **Lūdzu, noskatieties video par individuālā atbalsta plāna izveidi un atbildiet uz šādiem jautājumiem:**

   - Kāda veida informācija tiek iekļauta individuālajā atbalsta plānā?

   - Kas un kā izveido individuālo atbalsta plānu?

   - Kurā brīdī individuālais atbalsta plāns stājas spēkā?

   - Cik ilgam laikam var izstrādāt individuālo atbalsta plānu?

   - Kāda veida atbalsts ir pieejams indivduālajā atbalsta plānā izglītojamajiem?

2. **Lūdzu, pārdomājiet pirmās darbnīcu dienas norisi, iepazīstieties ar metodisko atbalsta līdzekļu pilnajām redakcijām un atbildiet uz šādiem jautājumiem:**

   - Kāda veida informāciju un metodiskos materiālus PMP risku mazināšanai piedāvā izstrādātie metodiskie atbalsta līdzekļi?

   - Kādos veidos Jūs kā pedagogs varat mazināt PMP riskus?

   - Kādi, Jūsuprāt, ir 3 – 4 visefektīvākie paņēmieni, pieejas, kas dod iespēju mazināt PMP riskus?

3.modulis - Preventīvs darbs ar izglītojamo PMP risku mazināšanai. Individuālā atbalsta plāna sagatavošana.

Kopsavilkums

Moduļa uzdevums – veicināt pedagogu izpratni par PMP riskiem, to izvērtēšanu un atbilstošu individuālo atbalsta plānu izstrādi, lai uzlabotu preventīvā darba kvalitāti.
Moduļa sasniedzamais rezultāts – Pedagogiem ir pilnveidotas prasmes izstrādāt individuālos atbalsta plānus izglītojamajiem PMP risku mazināšanai.
Moduļa saturs un īstenošana
Projektā PuMPuRS apkopotie dati liecina, ka izglītojamie ir pakļauti vairākiem PMP riskiem vienlaicīgi, un ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski bieži ir indikatori, kas pedagogam dod iespēju pamanīt problēmsituācijas. Lai kvalitatīvi izvērtētu PMP riskus un izvēlētos atbilstošus pasākumus risku novēršanai, primāri ir izsekot dažādu PMP risku mijiedarbībai un to ietekmei uz izglītojamo.

1.solis **– Darbnīcas mērķis un sasniedzamie rezultāti**. **Darbs grupās par PMP risku un atbalsta pasākumu saskaņošanu**.

2.solis – **PMP riski un to mazināšanas iespējas:**
Apgalvojumu diskusija par PMP riskiem. Diskusija grupās par IAP kvalitātes uzlabošanu.

3.solis – **Atbalsts izglītojamajam un individuālais atbalsta plāns**:

a) uz izglītojamo centrēts dialogs,
b) PMP riskam piemērotas atbalsta darbības izvēle,
c) metodiskā atbalsta materiāla kritiska lasīšana ar mērķi izvērtēt PMP risku mazināšanas stratēģijas un speciālistu piesaistes pamatojumu. Diskusija un darbs grupās.

4.solis – **Cieņpilnas komunikācijas ietekme uz individuālā atbalsta plāna sagatavošanas kvalitāti:**

Variants Nr.1 – Darbs grupās un diskusija par materiālu “Prasme kļūdīties".
Variants Nr.2 – Izglītojamo spēcīgo pušu izcelšana un vājo pušu apzināšana attīsta izglītojamo personību un palīdz pedagogam veidot kvalitatīvu kontaktu ar izglītojamajiem. Darbs grupās un diskusija.

5.solis – **Atgriezeniskā saite. Darbnīcā apgūto prasmju un zināšanu izmantošana PMP risku mazināšanai. Aptaujas anketas darbnīcu efektivitātes izvērtēšanai.**

Moduļa darba materiāli

1. PMP risku tabula.
2. PMP luksofors.
3. PMP riskiem atbilstošu atbalsta pasākumu tabula.
4. Princips “Prasme kļūdīties".
5. Darba burtnīca “Atvērtā dienasgrāmata”.

Izglītojamā centrēta mācīšanās un cilvēkcentrēta pieeja

Izglītojamā centrēta mācīšanās

- Izglītojamais ir aktīvs mācīšanās procesa dalībnieks
- Mācību process ir pielāgots spējām, prasmēm, vajadzībām
- Mācību procesa diferenciācija, individualizācija un personalizācija

Cilvēkcentrēta pieeja

- Laiks skolā ir dzīves daļa, nevis sagatavošanās īstajai dzīvei
- Izglītojamais nav tukšs trauks, kas jāaizpilda
- Izglītojamajiem ir sava pieredze un attieksme, kas ir respektējama

Kļūdīties droša vide

Kļūdoties - Slikti	Kļūdoties - Labi
Izglītojamais: • vaino skolotājus; • vaino skolu vai "sistēmu"; • izdara pieņēmumu, ka viņš/viņa nekad nekļūdās: • dramatizē notikumu, lai izvairītos no darbībām; • izvairās no jebkādām darbībām, lai uzlabotu rezultātu.	Izglītojamais: • uzņemas atbildību par savām darbībām; • strādā ar savām kļūdām; • izdara izmaiņas; • izlabo un izdara uzdevumu pareizā veidā.

Kļūdīties droša vide

Gūstot panākumus
Izglītojamais: • uzņemas atbildību par savām darbībām; • izvērtē, kuras tieši darbības sekmēja panākumus; • analizē panākumu stratēģijas; • izvērtē panākumu stratēģiju efektivitāti; • analizē, kā pavairot panākumus.

Lūdzu, atzīmējiet, kuri riski atbilst kurai PMP risku grupai

PMP risku grupas 1. Ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski 2. Sociālās vides un veselības riski 3. Ekonomiskie riski 4. Ar ģimeni saistītie riski	
PMP risku veidi	**PMP riski**
	Zema mācību motivācija vai izvairīšanās no motivācijas Ir mācību parādi Izglītojamais ievietots ārpusģimenes aprūpes iestādē Ir speciālās vajadzības (iedzimti vai iegūti funkcionāli traucējumi) Grūtības mācību satura apguvē Zemi mācību sasniegumi(nepietiekami vērtējumi) Uzvedības problēmas Konflikti ar klases vai skolas biedriem Valodas barjera Grūtniecība, ir mazs bērns Liela slodze (mācību darbs, interešu izglītība, profesionālā ievirze hobiji u.c.) Nepilda uzdoto Problemātiska izglītības iestādes un ģimenes sadarbība Apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā Otrgadniecība Izglītojamajam ir atkarības problēmas Mājās nav piekļuves internetam Ģimene nevar nodrošināt individuālos mācību līdzekļus, kas jāiegādājas papildus tam, ko nodrošina pašvaldība Slimi vecāki vai citi tuvinieki Ģimenē ir konfliktējošas attiecības Vecāki izrāda pārāk lielu interesi par bērna mācībām Pret izglītojamo vērsta vardarbība, mobings vai izstumšana Izglītojamajam ir kredītsaistības (ātrie kredīti) Konflikti ar pedagogiem Attaisnoti mācību kavējumi Invaliditāte Verbāla vai fiziska agresija (pret cilvēkiem vai priekšmetiem) Izglītojamais ir laulībā vai attiecībās Izglītības iestādes maiņa (vairāk nekā vienu reizi) Vecāki neatbalsta izglītojamo mācību procesā Nepietiekami finansiālie resursi pamatvajadzību nodrošināšanai Nepieciešamība mājās veikt pienākumus, kas traucē mācībām Vecāki strādā citā valstī vai pilsētā vai atrodas ilgstošā prombūtnē Pieskata brāli, māsu vai citu ģimenes locekli Vecākiem ir atkarības problēmas Izglītojamais ir veicis likumpārkāpumu (nav uzskaitē)

Pedagoga skatījums uz problēmas dažādos līmeņos: ***Skola:*** Ko skola/skolas vadība varētu pārstāt darīt? Ko skola/skolas vadība varētu darīt labāk/ citādi/efektīvāk? Kas skolai/skolas vadībai būtu jāturpina darīt? ***Pedagogs:*** Ko es kā pedagogs varētu pārstāt darīt? Ko es kā pedagogs varētu darīt labāk/citādi/efektīvāk? Kas man kā pedagogam būtu jāturpina darīt? ***Papildus jautājumi analīzei:*** Kura viena darbība/aktivitāte dotu labāko rezultātu? Kāds būtu pirmais veicamais solis? Kad pirmais solis tiks veikts? ***Izglītojamais:*** Ko izglītojamais varētu pārstāt darīt? Ko izglītojamais varētu darīt labāk/citādi/efektīvāk? Kas izglītojamajam būtu jāturpina darīt? *Izglītojamā skatījumu uz problēmu dažādos līmeņos:* ***Skola:*** Ko skola/skolas vadība varētu pārstāt darīt? Ko skola/skolas vadība varētu darīt labāk/citādi/ efektīvāk? Kas skolai/skolas vadībai būtu jāturpina darīt? ***Pedagogs:*** Ko pedagogs varētu pārstāt darīt? Ko pedagogs varētu darīt labāk/citādi/efektīvāk? Kas pedagogam būtu jāturpina darīt? ***Izglītojamais:*** Ko es varētu pārstāt darīt? Ko es varētu darīt labāk/citādi/efektīvāk? Kas man būtu jāturpina darīt? ***Papildus jautājumi analīzei:*** Kura viena darbība/aktivitāte dotu labāko rezultātu? Kāds būtu pirmais veicamais solis? Kad pirmais solis tiks veikts ?	

- Mācību kavējumu novēršanas pasākumi:
    - sabiedriskā transporta (tajā skaitā speciālā transporta) izdevumu segšana,
    - ēdināšanas izdevumu segšana,
    - naktsmītnes izdevumu segšana.

- Atbalsts sociālo problēmu risināšanā:
    - pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās mācību pamešanas riska gadījumos,
    - atbalsts izglītības iestādes personālam konfliktējošu attiecību risināšanai un darbam ar izglītojamā ģimeni PMP riska agrīnai identificēšanai,
    - konsultatīvais atbalsts,
    - individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana.

- Izglītojamā mācīšanās motivācijas un sekmju līmeņa paaugstināšanas pasākumi:
    - papildu darbs ar izglītojamo mācību priekšmetos,
    - konsultatīvais darbs,
    - palīdzība skolas atbalsta personālam (psihologiem, sociālajiem pedagogiem u.c.),
    - jauniešu iniciatīvas projektu pasākumi.

- Ekonomisko riska faktoru mazināšanas pasākumi:
    - sabiedriskā transporta (t.sk. speciālā transporta) izdevumu segšana,
    - ēdināšanas izdevumu segšana,
    - mācību līdzekļu nodrošināšana,
    - individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana.

Stratēģijas "Kļūdīties labi"[1] apraksts

Izglītojamā skatījumā ir daudzi faktori, kas atrodas ārpus viņa kontroles un ir pakļauti ārējo spēku iedarbībai. Tas nozīmē, ka tie izglītojamie, kuri vairāk pakļauti ārējo faktoru iedarbībai, piemēram, apkārtējo viedoklim, modes tendencēm, vecāku prasībām, neveiksmes gadījumā atrod iespēju noņemt atbildību no sevis un uzvelt to kādam no šiem ārējiem faktoriem. Līdz ar to šie izglītojamie liedz sev iespēju mācīties no savas pieredzes, kļūdām, pārdzīvojumiem un, atkārtoti nokļūstot līdzīgā situācijā, atkal un atkal piedzīvo neveiksmi.

Faktori, kas pilnībā atrodas izglītojamā kontrolē un dod iespēju mācīties neatkarīgi no ārējiem apstākļiem, ir piepūle un izmantotās stratēģijas. Piepūle vienmēr atrodas izglītojamā kontrolē un dod iespēju noteikt ieguldītā darba apjomu. Savukārt stratēģijas ir apgūstamas, un pie tām pieskaitāmas gan dažādas mācīšanās stratēģijas, gan veids, kā saglabāt savas darba spējas un emocionālo līdzsvaru grūtās situācijās.

Izmantojot pareizās kļūdīšanās stratēģiju, neveiksme pārtop par pieredzi, izglītojamais vairo pārliecību par sevi, savām spējām un attīsta savu noturību pret neveiksmēm. Pedagogiem ir nozīmīga loma kļūdīties drošas vides veidošanā. Šādā vidē izglītojamais ir pat aicināts pieļaut kļūdas, lai tādējādi uzkrātu pieredzi un attīstītu radošu domāšanu.

Lai izglītojamie varētu uzlabotu darbību efektivitāti un vairotu panākumus, pedagogiem ikdienā jāpievērš uzmanība arī izglītojamo panākumiem, kas analizējami līdzīgi kā ieskicētajā "Kļūdīties labi" stratēģijā.

Kļūdīties slikti	**Kļūdīties labi**	**Gūt panākumus**
Izglītojamais: ● vaino skolotājus, ● vaino skolu vai "sistēmu", ● izdara pieņēmumu, ka viņš/viņa nekad nekļūdās, ● dramatizē notikumu, lai izvairītos no darbībām, kuras iespējams var novest pie neveiksmes, ● izvairās no jebkādām darbībām, lai uzlabotu rezultātu.	Izglītojamais: ● uzņemas atbildību par savām darbībām, ● strādā ar savām kļūdām, ● veic izmaiņas, ● izlabo un izpilda uzdevumu pareizā veidā.	Izglītojamais: ● uzņemas atbildību par savām darbībām, ● izvērtē savu darbību efektivitāti, ● apzina izmantotās stratēģijas, ● pavairo panākumus.

[1] King, L.G.(2014). *The Importance Of Failing Well*. New Zealand: The Chiron Trust for Educational Research. Sadarbības ar izglītojamo stiprināšanai izvēlēta stratēģija, kas vairākkārt neveiksmes piedzīvojušam izglītojamajam palīdz attīstīt izpratni par to, ka kļūdu pieļaušana var būt vēlama.

Izdales materiāls aktivitātei "Atvērtā dienasgrāmata"

Dienas atziņu un darbību apkopojums. Moduļa sākumā un ik pēc 30-40 minūtēm nodarbības vadītājs atgādina par dienasgrāmatu un lūdz veikt tajā ierakstus.

Šo dienu vērtēju kā izdevušos, ja: ● ● ●
Manas dienas atziņas: ● ● ● ● ●
Dienas kopsavilkums: ● ●

PUMPURS

Izglītības kvalitātes valsts dienesta

Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 8.3.4.0/16/|/001

"ATBALSTS PRIEKŠLAICĪGAS MĀCIBU PĀRTRAUKŠANAS SAMAZINĀŠANAI"

www.pumpurs.lv

sadarbībā ar

VITAE

MŪŽIZGLĪTĪBAS UN KULTŪRAS INSTITŪTS